

Nye tider?

- for både museer og universiteter

af Kamma Marie Poulsen-Hansen, mag. art. i forhistorisk arkæologi og tidl. formand for DALF

Der har i de seneste år været megen debat om de nye kandidater i arkæologi. Hvilken betydning har stramningerne af studieaktivitetskravene, og hvilken betydning har det, at der blæser nye – og mere effektive – vinde på universiteterne? Her forsøges at sætte fokus på problemerne, men ikke mindst fremlægges forslag til løsninger. Samarbejde og dialog er et skridt på vejen, og Det Arkæologiske Råd har allerede åbnet op til en bredere dialog mellem universiteterne og museerne.

I de sidste par år er mangt og meget blevet sagt om den nye arkæolog. Det meste har været kritiske røster, da studieaktivitetskravene på universiteterne er blevet strammet. I Danske Arkæologistuderendes Landsforening (DALF) har der været fokus på det problem, der kan opstå i kølvandet på dette: nemlig studerende med mindre udgravningserfaring end hidtil. Udgravningserfaringen hænger jo sammen med tilgængeligheden af udgravninger. Da dette er konjunkturbestemt, så det kan være meget varierende, hvilken udgravningserfaring, der haves, når eksamensbeviset modtages.

Studieaktivitetskrav

Jeg vil ikke her sammenligne de to uddannelser i forhistorisk arkæologi i København og Århus. Men jeg vil tage udgangspunkt i de nye københavnske studieordninger. De nye studieaktivitetsregler siger følgende: alle studerende skal bestå 30 ECTS over en periode på to år for at være studieaktive. Dette blev indført 1. januar 2008 og gælder alle studerende.

På en bacheloruddannelse startet efter 1. september 2005 må man højst være fem år om at færdiggøre sin bachelorgrad. Har man påbegyndt sin kandidatuddannelse efter 1. september må man højst være tre år om at færdiggøre denne del. Det betyder, at med de studieordninger, der p.t. er gældende i København, må man være i alt otte år om at tage sin kandidatgrad i forhistorisk arkæologi. Jeg er klar over, at dette er væsentlig kortere tid end for tyve år siden, men det stemmer meget godt overens med den gennemsnitsstuderende i forhistorisk arkæologi i dag. Det ligger ikke længere ligger i universitetets ånd at lade studerende studere så længe som tidligere. Derfor ser man også allerede nu kandidater få eksamensbeviset på stort set normeret tid.

Forskellen ligger altså ikke nødvendigvis i de nye stramninger af studieaktivitetskravene, men mere den ånd, der nu gennemsyrrer universitetet – jo hurtigere færdig, jo bedre.

De nye bachelorer

Mere væsentligt mener jeg, at det er at se på den nedskrivning af antal læste og skrevne sider, der er sket på Københavns Universitet på syv år. I studieordningen fra 2008 står under hvert fagelement, hvor mange sider, der skal læses. Det er 1.200 normalsider pr. fag (inkl. illustrationer). I studieordningen fra 2001, står der ikke noget om, hvor mange sider, der skal læses pr. fag. Fagene dengang svarer til to fag i den nye studieordning. Ved en kort sammenligning af pensum for et enkelt nyt fag og et gammelt, er det dog tydeligt, at der blev læst mere end de 2.400 normalsider, som det skulle dække.

Dette, mener jeg, er yderst uheldigt, da det kræver, at den studerende selv holder sig opdateret på de mere emnespecifikke bøger og artikler. Til hvert af de gamle fag hørte også tre opgaver á 20 sider samt en bacheloropgave på 20-25 sider. På den nye studieordning skal de studerende skrive fire opgaver – tre af dem på mindre end 15 sider, bacheloropgaven må dog være op til 25 sider.

Efter min mening er der blevet slagtet på faglighedens alter i en grad, der gør det nødvendigt, at de studerende af egen lyst holder sig ajour med skrevne artikler om mere specifikke emner, så de ikke kun har læst oversigtsværker.

Problemet?

De nye studieordninger og stramninger fra universiteterne, viser, at man ønsker, at de studerende

kommer hurtigere igennem studietiden. Det betyder således, at de nye kandidater i forhistorisk arkæologi kommer ud med et andet fagligt og erfaringsmæssigt grundlag end tidligere. Der er i mange år sket en endeløs nedskrivning af antallet af læste sider pr. semester på Københavns Universitet, i takt med, at mængden af faglitteratur er vokset eksplosivt. Det er langt fra så nemt at holde sig ajour med udviklinger, teorier og nye fund, som det var tidligere.

Desværre må man acceptere denne udvikling på universiteterne – gjort er gjort og sket er sket. Men det skal heller ikke gøres så slemt, som det måske lyder. For der er ingen tvivl om, at de nye kandidater i forhistorisk arkæologi vil være lige så engagerede og entusiastiske omkring deres fag som tidligere.

Et helt andet – og meget væsentligt – problem i denne debat, er det faktum, at universitetet kun sørger for 3-4 ugers indledende graveerfaring. Efter seminargravningen er der faktisk ikke mere ”praktisk arkæologi” på universiteterne. Denne mangel er dog blevet imødekommet af praktikordninger fra universiteternes side, fagene praktisk og teoretisk museumskundskab samt administrativ arkæologi på Københavns Universitet. Dette er utrolig positivt, men det er slet ikke nok. Ingen sammenligning i øvrigt – men på et fag som lægestudiet er der efter studiet indlagt en længerevarende turnusordning, så de lægestuderende kan komme ud i den virkelige verden. De lægestuderende er også igennem deres studietid ude og arbejde på hospitalerne, så de har en masse praktisk erfaring – og fårene er måske blevet skilt fra bukkene inden man når til turnusstudiet. For jurister gælder et par års arbejde som fuldmægtig inden man kan kalde sig advokat. Udover disse gamle universitetsfag, så er der selvfølgelig også professionsbachelorerne, hvor det er lagt an på, at de studerende kan komme ud og arbejde hurtigt.

Hvor skal arkæologi lægge sig? Er toget kørt med hensyn til at få mere praktisk arkæologi ind i uddannelsen? Skal der laves retninger? Så man kan blive feltarkæolog eller administrationsarkæolog? Min personlige mening er, at jo mere man ved om de forskellige processer i arkæologien, jo bedre en arkæolog er man. Men jeg mener også, at det bestemt ikke kan være rimeligt, at man skal bruge sin fritid på at dygtiggøre sig i MapInfo, GPS, databaser, budgetlægning på udgravninger, viden om gravemaskinens formåen med mere. For mig står det lysende klart, at problemet består i alt for høje for-

ventninger til, hvad man kan i forhold til, hvad der reelt set er muligt indenfor universitetets nuværende rammer. Hvis det ikke er universitetets ansvar at få uddannet de studerende i de kompetencer, de bør have, hvis ansvar er det så?

Hvis universiteterne skal levere køreklare museumsinspektører, er der klart meget der skal laves om. Men mon ikke universitetet vil mene, at de skal uddanne kandidater, der kan tage en ph.d. og forske videre, men selvfølgelig også klare sig i museumsverdenen? Jeg tror ikke, universiteternes formål skal være at levere køreklare museumsinspektører, de skal levere arkæologer, der kan klare mange humanistiske opgaver i mange sammenhænge. At uddanne museumsinspektører må i lige så høj grad være museernes ansvar. Dermed dog ikke sagt, at universiteterne ikke skal undervise i og dygtiggøre de studerende i de ting, de skal kunne på museerne.

Løsningen?

I bund og grund mener jeg, at museerne i mange år har haft mulighed for at ansætte færdiguddannede magistre og kandidater, som har haft mange års graveerfaring, udgravningsledererfaring og endda også administrationserfaring i nogle tilfælde. Derfor mener jeg, at man i høj grad maler fanden på væggen, når man taler om de nye kandidater og deres formåen. For det første er der ikke færdiguddannet nogen på de nye studieordninger endnu. Så der findes ikke et reelt sammenligningsgrundlag. Men det skal ikke betyde, at det mulige problem ikke skal tages seriøst og debatteres, så alle ved, hvad man kan forvente sig. For det andet må man stille sig selv det spørgsmål, om det er rimeligt at forvente af en arkæologisk kandidat, at de kan varetage en museumsinspektørs arbejde.

Det var derfor med stor glæde da jeg så, at Det Arkæologiske Råd har forespurgt de kulturhistoriske museer med arkæologisk ansvarsområde om de studeredes uddannelse og kompetencer (mail udsendt til museerne medio august samt DAR referat af 27. maj 2009, jf. www.kulturarv.dk). Denne forespørgsel er udarbejdet for at kunne tilrettelægge samarbejdet mellem landets universiteter og museer på bedst mulig vis. Netop et samarbejde og dialog mellem museerne blev i Profilen nr. 3 påpeget som værende utrolig vigtig. En afstemning af forventninger er nødvendig, for det er helt sikkert også i dette krydsfelt, at det vil stå klart, hvor museerne og universiteterne kan hjælpe hinanden. Jeg er spændt

på svarene, og jeg håber meget, at Det Arkæologiske Råd vil følge det op med endnu en forespørgsel om et par år. Først da kan man se eftervirkningerne af de nye studieordninger og aktivitetskravet.

For at vende tilbage til det, som er hovedproblemet: nemlig de mange kompetencer arkæologer skal have, men som de ikke lærer på universitetet, så er der flere måder at løse dette på.

For det første er der i den sidste årrække sket en rivende udvikling indenfor den IT, man benytter ved arkæologiske udgravninger. Dette kunne mange – ikke bare nyuddannede kandidater – godt bruge mere uddannelse i. For det andet er mængden af arkæologisk materiale vokset eksplosivt de seneste år. Det er svært at få overblik over alle de nye resultater, det skaber. Det ville klart være et plus, hvis museerne og universiteterne kunne samarbejde om vidensdeling, hvad angår nye og spændende fund, mens universiteterne kunne være med til at holde museernes personale opdateret med nye teoretiske udviklinger og relevant ny faglitteratur fra udlandet. Museerne tager således mere ansvar for de studerendes uddannelse samt de færdiguddannedes videre uddannelse. Men det kræver noget af universiteterne – de skal være villige til at bibringe til færdiguddannedes efteruddannelse. Og samtidig skal det fra museernes side være helt legitimt at tage på efteruddannelse, så man holder sig ajour med fagets udvikling.

Omvendt har universiteterne også et ansvar for at ruste de studerende til det virkelige arbejdsliv, når de fremover ikke i samme omfang kommer til at møde det gennem deres studietid. Man kunne forestille sig praktiske kurser i MUD, MapInfo, GIS. Men også et fag om budgetlægning og den mere økonomisk-administrative del af arkæologien. Det er vigtigt at forstå de forudsætninger vi arbejder under. Denne undervisning kunne jo ske i samarbejde med museerne, så de øste ud af deres erfaringer og viste "museet på vrangen".

Links

www.dalf.dk

<http://forhistoriskarkaeologi.ku.dk/studieordninger/>

www.kulturarv.dk

Profilen 1-4 (findes på www.dalf.dk eller ved henvendelse til DALF)

Et samarbejde mellem museerne og universiteterne kunne for eksempel ske via bachelorprojekter og specialer, formidlingsprojekter eller andet. Dette ville betyde, at de studerende kunne skabe en kontakt til museerne gennem universiteterne, og at de ville stifte bekendtskab med behandling af primært materiale og et museums arbejdsgange.

En anden måde at samarbejde på er fra både museernes og universiteternes side at anerkende hinandens eksistens og afhængighed af de studerende. På Københavns Universitet var det et stykke tid kutyme, at fagene på overbygningen blev lagt mellem efterårsferien og påske – det vil sige så vidt muligt udenfor udgravningssæsonen. Samtidig kunne museerne opfordre deres arkæologistuderende til at tage til undervisning og eksamen ved at give de studerende fri på undervisningsdage og i eksamensperioder. Vekselvirkning mellem studie og arbejde er meget givende, man kommer inspireret tilbage til begge dele. Det er vigtigt, at der både sker en faglig og teoretisk udvikling for en selv, men det er også vigtigt at vide, hvad det er man skal ud og arbejde med. Vi kan ikke alle sammen blive forskere.

En praktikordning har før været nævnt. En færdiguddannet i praktik/turnus skal have samme løn og muligheder, som de har i dag. Med en turnus/praktikordning må man også overveje, hvor det er, vi vil hen? Arkæologi er et af de eneste fag, hvor der bliver arbejdet så meget indenfor det konkrete felt, som man skal kunne, når man bliver færdig, i ens studietid, og man kunne måske spørge sig selv om det er i orden – også set fra universitetets side.

Det kræver et formaliseret og væsentligt styrket samarbejde mellem museerne og universiteterne, og ikke mindst en holdningsændring. En holdningsændring, der angår de forventninger, der er til, hvad en færdiguddannet kandidat kan, og ikke mindst en vilje til at sørge for, at kandidaten får denne erfaring. Faget er i rivende udvikling – museerne og universiteterne bliver nødt til at samarbejde, hvis den standard, vi har i dag skal holdes – og (forhåbentlig) forbedres.